

Iedere groep een 'fijne groep'!

Werken aan een optimaal groepsklimaat

Sabine Louwerens

Elk kind en elke klas zijn anders.

Dat maakt het werk van de leerkracht uitdagend, maar soms ook complex. In elke klas ontmoet de leerkracht een grote diversiteit aan karakters en persoonlijkheden, met daaruit voortvloeiend grote verschillen in gedrag.

Processen in een groep

In een groep kunnen kinderen elkaars gedrag versterken of verzwakken. Groepsprocessen zijn voor een groot deel bepalend voor de sfeer in de groep. In een groep functioneren kinderen anders, ze soms moeilijker te corrigeren dan in een leerkracht – leerling-situatie.

Evenwicht

De leerkracht ervaart een groep kinderen als moeilijk wanneer de groep uit evenwicht is. Het verstoorde evenwicht kan diverse oorzaken hebben:

- In de klas zitten meerdere kinderen met leiderschapskwaliteiten die zij ook als zodanig willen manifesteren: kinderen spelen de baas over elkaar.
- Een aantal kinderen vraagt veel aandacht door druk of impulsief gedrag.
- Maar weinig kinderen in de klas durven hun mening te geven of te reageren op ongewenst en negatief gedrag van anderen.
- Er is een onevenwichtige jongens/meisjesverdeling.

Wat te doen?

Wanneer een leerkracht geconfronteerd wordt met een 'moeilijke' groep is het van essentieel belang dat de leerkracht de juiste beslissingen neemt, de juiste aanpak kiest, de juiste regels hanteert. Zo niet, dan zal de leerkracht de grip op de groep verliezen. Geen enkele leerkracht wordt hier vrolijk van: wat zijn de juiste beslissingen, de juiste regels, wat is de juiste aanpak?

Een aantal adviezen

- Bepaal voor jezelf welke grenzen je gaat hanteren voor de groep: wat tolereer je wel, wat niet?
- Bespreek de grenzen met de klas en hanteer ze consequent.
- Formuleer een aantal heldere gedragsregels: weinig regels die al het ongewenste en gewenste gedrag benoemen en dus sturen (bijvoorbeeld de 5 regels die gehanteerd worden in de Kanjermethode).

Daarnaast moeten kinderen zich bewust worden van de ander. Kinderen moeten elkaar op een andere manier leren kennen, los van het groepsgedrag. Als we in groepen komen, blijkt vaak dat kinderen erg weinig van elkaar weten. Elkaar beter leren kennen zorgt voor herkenning en daarmee erkenning. Bij de begeleiding van de groep kunnen oefeningen gebruikt worden waarmee kinderen leren elkaar te vertrouwen en samen te werken. Ook kunnen rollenspellen met 'uitvergroot' gedrag (voorbeelden) worden ingezet om kinderen inzicht in zichzelf en elkaar te geven. Ze spelen hoe het fout gaat en daarna hoe ze het anders hadden kunnen doen. Na elk rollenspel komt er feedback uit de klas en worden er tips gegeven hoe het nog beter kan.

Groepscohesie

Een groep in evenwicht is een groep met samenhang, met een goede groepscohesie. De leerkracht kan dit stimuleren door een gezamenlijk doel voor alle kinderen te realiseren. Een doel waarbij de inzet van alle kinderen nodig is om het te bereiken. Kinderen zijn heel creatief in het gezamenlijk bedenken van een project waaraan iedereen kan meewerken. Vaak staat dit project ten dienste van de school. Bijvoorbeeld het organiseren van een sportdag voor de onderbouw, of het opvoeren van een toneelstuk voor de andere kinderen. Op deze manier krijgt de groep de gelegenheid om op een positieve manier de aandacht op zich te vestigen.

'Geen fijne groep'

Er zijn groepen in scholen die al jaren een negatieve reputatie hebben. Bij de leerkrachten ('Het is geen fijne groep, nooit geweest'), maar ook bij ouders en de andere leerlingen van de school. Wanneer binnen een groep lange tijd een negatieve sfeer heerst of de groep al lange tijd een negatief imago heeft kan het noodzakelijk zijn een externe deskundige in te zetten om deze spiraal te doorbreken. Afhankelijk van de probleemstelling of de schoolvisie kan, in overleg met de externe adviseur, voor een bepaalde methode gekozen worden (bijvoor de Kanjermethode).

Een externe begeleider

Iedereen die met een groep werkt is op den duur gekleurd door de ervaringen met die groep. Het is voor een externe begeleider dan ook gemakkelijker om kinderen objectief te zien en ze alleen te beoordelen op het gedrag dat ze op dat moment vertonen. De groep heeft voor de externe begeleider nog geen enkele negatieve lading, waardoor deze meer positief gedrag in de kinderen signaleert. Als gevolg hiervan gaat de eigen leerkracht, die uiteraard bij elke begeleidingsles aanwezig is, ook meer positieve aspecten van de groep zien.

Samen ...

In het begeleiden van een 'moeilijke' groep is samenwerking van essentieel belang. Samenwerking tussen de externe deskundige en de leerkracht, de groep en de ouders.

... met de groep

Het samenwerken van de externe deskundige met de groep betreft het samen opstellen van duidelijke gedragsregels (de eerste bijeenkomst). Daarna krijgt de klas van de externe begeleider heldere opdrachten waaraan ze de periode tussen de bijeenkomsten werken. De volgende bijeenkomst bekijken ze samen hoe e.e.a. verlopen is, wat wel of niet goed ging, welke regels zinvol waren of moeten worden bijgesteld.

Individueel krijgen de kinderen inzicht in wat hun gedrag met andere kinderen doet. Zo leren slachtoffers van pestgedrag hoe hun gedrag de pester stimuleert om door te gaan. Bazige kinderen ervaren hoe het is als iemand zo bazig tegen je is en hele drukke kinderen beseffen dat ze anderen van het werk houden. Om ongewenst gedrag te stoppen leren kinderen sociale vaardigheden als elkaar corrigeren door te vertellen wat het gedrag van de ander met hen doet. Ze leren omgaan met verschillend gedrag en hebben dus minder last van elkaar. Tijdens de bijeenkomsten worden veel vertrouwens- en samenwerkings-oefeningen gedaan. Kinderen ervaren wat samenwerken en vertrouwen inhoudt, dat werkt beter dan er over praten.

... met de leerkracht

Ook de samenwerking tussen externe begeleider en leerkracht is van cruciaal belang. De leerkracht observeert en begeleidt de klas bij het uitvoeren van de opdrachten en het naleven van de gedragsregels. Ook brengt de leerkracht de adviezen van de extern begeleider in praktijk. Gedurende het gehele traject evalueren zij regelmatig samen het proces dat de klas doormaakt.

... en de ouders

Ook de ouders worden bij het traject betrokken. Wanneer een kind in een slecht functionerende of niet harmonieuze groep zit wordt dit thuis door de ouders opgemerkt. Het kind praat er thuis over, gaat minder graag naar school of vertoont thuis hetzelfde ongewenste gedrag als in de groep. Vandaar dat een begeleidingstraject door een externe deskundige altijd wordt gestart met een ouderavond waarin het waarom, het doel en de aanpak wordt uitgelegd. Essentieel is ook dat ouders op de hoogte gehouden worden van de regels die in de klas gaan gelden en welke 'nieuwe' vaardigheden de kinderen leren. Hiermee is een basis gelegd voor de transfer naar de thuissituatie.

Daarnaast ervaren ouders het als heel positief dat de school hun klachten over de groep serieus neemt en de moeite neemt om samen met kinderen en leerkracht de sfeer in de groep te verbeteren en de kinderen te leren hiervoor verantwoordelijkheid te dragen.

Resultaat

De ervaring leert dat na een dergelijk intensief traject met kinderen en leerkracht de groep veel meer als een samenhangende groep gaat functioneren. Omdat de kinderen aangesproken kunnen worden op de verworven vaardigheden en het naleven van de samen met hen opgestelde regels, en hier elkaar op aanspreken, is ook een jaar later het resultaat nog merkbaar. Het is natuurlijk van belang dat de leerkrachten deze vaardigheden en regels blijven gebruiken en benoemen.

Leerkrachten krijgen tijdens de intensieve groepstraining handvatten en richtlijnen om positief gedrag nog meer te stimuleren en leren groepsprocessen te zien, benoemen en te keren.

Iedere groep een fijne groep.

Een goed pedagogisch klimaat in de school en in de klas is de basis van alle leren. Wanneer kinderen individueel en als groep in harmonie zijn, zullen ze cognitief betere prestaties leveren. We mogen dus niet accepteren dat sommige groepen nu eenmaal 'moeilijk' zijn. Zowel leerkracht als schoolleider hebben de opdracht om te achterhalen welke benadering voor welke groep de meest geschikte is om het gewenste pedagogische klimaat te realiseren. Alleen door structureel te werken aan het klimaat in de klas kunnen kinderen die vaardigheden ontwikkelen die zij nodig hebben om optimaal tot leren te komen.

Met andere woorden: ieder groep verdient het om een 'fijne groep' te worden.

Sabine Louwerens is adviseur Sociaalemotionele Ontwikkeling bij Edux Onderwijsadvies.

Advertorial

Kind en Leren in Kaart

Maakt het managen van leerlingenzorg eenvoudig

VIER PROGRAMMA'S TOT UW DIENST OP ÉÉN WEBSITE

Goede leerlingenzorg in het primair onderwijs vereist een efficiënt informatiesysteem dat snelheid en gebruiksgemak combineert met volledigheid en éénzijdigheid. Mede op verzoek van de samenwerkingsverbanden WSNS heeft Edux Onderwijsadvies hiervoor een integrale oplossing ontwikkeld in de vorm van een speciale website: Kind en Leren in Kaart (KLIK).

Op onze website www.kindenlereninkkaart@edux.nl treft u de volgende programma's aan:

- Edux Onderwijskundig Rapport (OWR)
- Digitaal Leerlingen Dossier (DLD)

Momenteel wordt gewerkt aan (Deze programma's zijn al wel verkrijgbaar als desktopversie).

- PCL-monitor*
- Schoolspecifiek zorgplan*

KLIK biedt twee enorme voordelen: het systeem kan overal gebruikt worden waar een internetverbinding is (en kent dus geen schoolspecifieke installatieproblemen) én het combineert vier computerprogramma's op één website. De programma's zijn uitputtend geoperationaliseerd, waardoor het gebruiksgemak optimaal is. Vaak heeft de gebruiker aan enkele muiskliks voldoende.

Meer weten?

Edux Onderwijsadvies, tel. 076 – 524 55 00
www.edux.nl

www.kindenlereninkkaart.nl

